

Zeitschrift: Igl Ischi : organ della Romania (Societat de Students Romontschs)
Herausgeber: Romania (Societat de Students Romontschs)
Band: 71 (1986)
Heft: 27

Artikel: Gruppaziuns e cuminonzas religiusas
Autor: Sievi, Sep Fidel
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-881683>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 02.04.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Gruppaziuns e cuminonzas religiusas

da sur Sep Fidel Sievi

Ei ha adina dau e dat era en nos temps quels «profets» che predin e pretendan: «Ils carstgauns piardan pli e pli lur religiun», gie, che manegian schizun: «Ils carstgauns drovan in summa buca religiun!» Ins sa naturalmeins capir e declarar 'religiun' en pliras direcziuns e dimensiuns.

La noziun sezza, che deriva fetg probabel dil plaid latin 'religere', resp. 'religare', manegia cheu in re-ligiar, in ligiom dil carstgaun cun enzatgei ni enzatgi che survarga igl ambient mo terrester dil carstgaun; pia in ligiom cun quei ch'ins numna il divin, la divinitad.

Tgi che ha ils eglis aviarts, lez sa bein constatar ch'ils carstgauns enqueran ed anflan era en nos temps quels ligioms sur-mundans, ni meglier detg sur-natural. Quei ch'ins sa era constatar ei la gronda diversitad dallas fuormas co quels ligioms semuossan; savens han ins l'impresziun d'ina immensa confusiun da direcziuns, declaraziuns e modas da crer e viver. Tgi che vul cheu ina clara e nunballuonta risposta sin la domanda: «Tgei ei ver ed endretg, tgi ha raschun»? lez spetga segir adumbatten.

Ei setracta cheu, ella suandonta survesta, d'ina pintga resumaziun e caracterisaziun d'enzacontas gruppaziuns e cuminonzas religiusas pli u meins enconuschentas e derasadas era en nossas regions grischunas. Naturalmeins eis ei inevitabel che certas noziuns e descripciuns generaliseschan singulas gruppas e moviments religius, ch'ei vegn forsa differenziau memia pauc e buca priu il risguard necessari sin ils singuls moviments. Classificar e dar nums ei ual en quels graus zun difficil ed empau hanau. Ei dependa naturalmeins dil pugn da vesta ch'ins ha en connex cun talas gruppaziuns e cuminonzas religiusas.

Tenor il cumpendi tudestg 'Religiöse Gemeinschaften', edius da Horst Reller 1978, Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, san ins differenziar suandontamein:

- I. Baselgias independentas (Freikirchen)
- II. Cuminonzas specialas
- III. Sectas
- IV. Ideologias (Weltanschauungen)
- V. Religiuns novas (Jugendreligionen)

I. Las baselgias independentas

Quellas han priu lur entschatta ord l'idea ed il giavisch da renovar la veta religiosa dallas cuminonzas cristianas dils emprems tschentanners dil cristianissem: Pia, ina veta cristiana spontana, perschuada e senza bia ligioms e reglaments statutarics.

Cheu ein las suandontas gruppaziuns pli u meins enconuschantas:

- 1) Ils Baptists
- 2) La Baselgia evangelica-metodista
- 3) L'Armada dil salit (Heilsarmee)
- 4) Las cuminonza da Tschuncheismas (Pfingstbewegung, Pfingstgemeinden)

1) *Ils Baptists*

Quei moviment ha siu origin tier ils Anabaptists (Wiedertäufer) dil 16avel tschentaner, en consequenza dalla reformaziun. El ha denton anflau el schinumnu puritanissem ell'Engheltiara quels ch'han purtau l'idea ed il moviment vinavon.

Igl onn 1849 ei l'emprema pleiv dils Baptists en Svizra vegnida fundada a Turitg tras dunna Fr. Maier ch'era animada leutier tras il grond promotur da quei moviment, Johann Gerhard Oncken dalla Tiaratudestga.

In patratg central dils Baptists ei il batten dils cartents, per ordinari carschi, q. v. d. mo tals che confessan sezs lur cardientscha, che giavischan da libra veglia il batten duein era vegnir pri si en la cuminonza dils cartents. La sontga tscheina vegn celebrada mo sco past memorial, pia sco regurdientscha dalla tscheina pascala da Jesus e buca sco presenza actuala dil Cristus glorificau. La bibla ei lur suletta fontauna dalla vera cardientscha.

En Svizra dat ei actualmein 17 cuminonzas da Baptists cun ca. 1450 commembers, quei vul dir ella part tudestga dalla Svizra. Las cuminonzas ella Svizra franzosa ein colligiadas cun l'uniun dils Baptists ella Frontscha.

2) *La Baselgia evangelica-metodista*

Profundar la cardientscha e sanctificar la veta, quei ei stau la finamira dils dus frars e spirituals anglicans John (1703–1791) e Charles (1707–1785) Wesley. Entuorn igl onn 1750 han quels dus predicaturs fetg

engaschai entschiet ad ir atgnas vias. Buca differenzas ella ductrina han motivau els a quei pass, mobein schabetgs politics e tensiuns persunas enteifer la Baselgia anglicana.

George Whitefield (1714–1770), il tierz grond promotur da quell'acziun da refuorma, ei lu serendius ell'America dil nord, pli tard era en Tiaratudestga ed ha leventau cun priedis e scartiras in considerabel moviment religios. Ils Methodists – quei num han ils adherents survegniu plitost sco surnum – ein mai sesenti sco gruppa separada dalla Baselgia anglicana. Ina gronda ed impurtonta novaziun ei stau cheu il fatg ch'ins ha activau ils laics, scolau els per l'evangelisaziun e dau ad els incaricas da lavur pastoral. Era las dunnauns ein s'engaschadas veseivlamein en quellas activitads.

Ins ha dall'entschatta enneu dau gronda peisa a treis camps pastorals:

- Evangelisaziun, pia il priedi
- Organisaziun clara e surveseivla
- Educaziun religiosa da pign ensi

Il metodissem american ha giu pli tard grond'influenza en Tiaratudestga ed en Svizra tras immigrants neu da l'otra vart digl ocean. L'emprema cuminonza ni pleiv metodista en Svizra ei vegnida fundada igl onn 1856 tras Ernst Mann a Losanna.

Igl onn 1968 ein las duas grondas cuminonzas, la Baselgia metodista e la Cuminonza (metodista) evangelica seunidas. Quella reuniun ha segir gronda impurtonza. Gl'entir moviment senumna ussa: 'Baselgia evangelica-metodista'. En Svizra cumpeggia quella cuminonza ca. 17 000 adherents.

La ductrina metodista sebasea sin la reformaziun, pia surtut sin la ductrina da Martin Luther e Jean Calvin. Neu da l'Engheltiara semuossa naturalmein era l'influenza dalla Baselgia anglicana. La sontga Scartira ei tenor ils Methodists il sulet fundament da cardientscha, daus da Diu sez. Gia dall'entschatta enneu ei il moviment metodist s'empitschus en particular dils luvriers ed ha aschia adina puspei fatg valer siu engaschi social.

Ils sacraments ella veta dalla baselgia valan buca mo sco enzennas, na, els ein segirs mussaments dalla grazia divina. Detschartamein vegn l'independenza punctuada. Il teolog metodist Karl Heinz Voigt scriva: «Per quei che la baselgia digl avegnir vegn ad esser ina baselgia independenta, fuss la via ad ina reuniun cun la baselgia uffiziala in pass anavos.» La cuminonza dalla Baselgia evangelica-metodista vala – viu dad ella anora – sco in dils differents roms d'ina plonta che fuorma en seseza l'unica Baselgia dil Cristus.

Surtut cheu, en quels suranumnai puncts, croda la differenza denter la cuminonza dils Metodists e las schinumnadas baselgias popularas si, p. ex. la Baselgia evangelica e la Baselgia roman-catolica. Cheu ei denton buca il mument ed era buca il spazi d'entrar els detagls da quellas differents ductrinas.

3) *L'Armada dil salit (Heilsarmee)*

'L'Armada dil salit' vul buca esser ina baselgia independenta (Freikirche) el ver senn dil plaid, mobein in moviment surconfessiunal per svegliar e sanctificar la veta dil singul carstgaun. Sco fundatur da quei moviment vala William Booth (1829–1912). Booth ei oriunds da Nottingham en l'Engheltiara ed ei morts igl onn 1912 a London. Suenter ses onns da juventetgna cun fleivels ligioms da cardientscha ha el anflau in dacasa ella Baselgia metodista ell'Engheltiara. Cheu eis el daventaus in zun activ ed engaschau predicatur.

La finamira da sia lavur ei stada clara: La conversiun dils carstgauns, mo era la procuraziun e promoziun da bunas relaziuns socialas e cundiziuns per ina veta undreivla. Booth ei daventaus pli e pli in predicatur el liber, sin vias e plazzas. El ha era buca schau limitar siu radius d'acziun mo enteifer las classenas d'ina pleiv. Sia lavur d'evangelisaziun ha anflau in ferm sustegn tras Catherine Mumford ch'ei pli tard era daventada sia consorta. Entuorn ils onns 1865 han lur activitads menau alla separaziun dalla Baselgia metodista ell'Engheltiara. Ensemen cun ses amitgs ha William Booth fundau a London la schinumnada «Missiun cristiana». Gl'entir moviment ha survegniu successivamein claras fuormas militaras. Igl onn 1878 ha ei dau la midada dil num «Missiun cristiana» en «Armada dil salit» (cun ils tetels d'officiers, cun schuldada, uniformas, bandieras e corps da musica). Quella formaziun militara consequenta ei stada ed ei aunc adina savens la caschun da cumbats, sco era da calumnias e beffas visavi las activitads da l'armada dil salit.

Las grondas prestaziuns socialas da quella 'armada' ein e restan considerablas. En las tiaras communistas, priu ora en Cuba, astga l'Armada dil salit buca esser activa, e quei pervia da sia fuorma militara. Encuntercomi ellas tiaras socialistas dil Tierz mund schazegia ins zun fetg la lavur sociala da quellas cuminonzas.

Igl onn 1882 ha l'Armada dil salit entschiet sia lavur en Svizra, numnadamain a Genevra, e da leu anora en las autras cuntradas da nossa tiara. En Svizra dumbr'ins ussa rodund 6000 schuldai dall'Armada dil salit, 350 officiers, 96 corps, 107 posts d'acziun e 38 instituts socials.

La ducrina dil moviment «Armada dil salit» sefundescha principalmein sin quella dils Metodists. Ins punctuescha surtut la conversiun ella veta e la sanctificaziun tenor las directivas dalla sontga Scartira. La devisa: «Tgi ch'ei spindraus ha il spért da menar auters al spindrament» ha cheu ina muntada centrala e duei dar ils impuls necessaris per las acziuns el survetsch dil salit. Las fuormas dallas sentupadas enteifer las cuminonzas dall'Armada dil salit ein buca fixadas e regladas. Pia, ins practichescha buca ina liturgia, era buca la sontga tscheina ni auters sacraments. Ins ei dil meini ch'en quels graus dueigi reger la perschasiun interna e la spontaneitad da mintgin e sia gruppa. Da l'otra vart eis ei buca scumandau a commembers da l'Armada dil salit da prender part da sentupadas e survetschs divins dallas differentas confessiuns cristianas. Ins demuossa respect e reverenza visavi la perschasiun e las fuormas d'expressiun da quella en autras cuminonzas religiosas.

4) *Las cuminonzas da Tschuncheismas (Pfingstgemeinden)*

Cheu semuossa surtut la difficultad, schebein ei seigi giustificau da classificar quei moviment sut la noziun 'Baselgias independentas'. Las cuminonzas da Tschuncheismas san ins era numnar cuminonzas specialas (II.). – Pia, la classificaziun ei cheu buca ligionta ed era buca da schi gronda impurtonza!

Ei setracta d'in moviment pietus da nies tschentaner, ch'ha denton en certs graus ses antecessurs en tschentaners daditg vargai, p. ex. els adherents da Joachim da Fiore, ellas sectas dils Baptists el temps dalla reformaziun ni els Camisards dil 18avel tschentaner. Igl origin da quellas cuminonzas actualas ei il moviment da sanctificaziun ell'America che ha da sia vart puspei si'entschatta el metodissem da John Wesley ed el moviment american da resvegl (Erweckungsbewegung).

Ei setracta cheu buca da ducrinas specialas. La direcziun teologica da quellas gruppas ei fetg semeglionta alla ducrina da gruppas biblicisticas, era conforma als evangelis. Per ordinari vul ins dil moviment da Tschuncheismas anora era buca formar atgnas pleivs, pia buca separaziuns.

Characteristic ei cheu l'erupziun da pietusadad en in entusiassem resentiu; emeziuns astgan, gie duein schizun vegnir demussadas aviartamein. Quei entusiassem vegn articulaus surtut ellas radunonzas a caschun dils survetschs divins. Sco ideal ves'ins las cuminonzas dil temps dils premcristifideivels. Da leu anora vegn era il caracter escatologic punctuaus fetg, q. v. d. ins ei drizzaus viers la fin dils temps e spetga in-

tensivamein il giuvenessendi. La promptadad per ils 'duns dil sogn Spért' ei gronda. Ins setegn en quels graus surtut vid las scartiras da sogn Paul el Niev Testament. Da cheu anora ei era il schinumnu 'plidar en lieungas', profezias e miraclas tier malsaus tuttavia buca enza tgei extraordinari: mira l'emprema brev da sogn Paul a quels da Corint, cap. 12–14!

Sco iniziants dil Moviment da Tschuncheismas san ins numnar ils americans Charles H. Parham e lu surtut W.J. Seymour, in predicatur american ner a Los Angeles. Ell'Europa ha entuorn ils onns 1906 Thomas B. Barrat, in predicatur metodist dad Oslo, promoviu quei moviment.

Actualmeins dat ei, era en Svizra, biaras gruppaziuns pli pintgas ni pli grondas ch'han lur origin el 'Moviment da Tschuncheismas'. Quellas cumionzas ein zun numerusas ed en lur fuormas da s'exprimer era fetg differentas.

Ins sa era buca circumscriber in ductrina comunabla che valess per tut quellas gruppaziuns. Mo en mintga cass ei il suadont tipic per quellas cumionzas:

- Vesper e sentir sesez en in moviment da resvegl religios per il temps dil giuvenessendi che stat avon porta.
- Direcziun dat cheu la bibla e la veta dils premcristifideivels.
- Ils 'duns dil sogn Spért' valan sco enzennas dalla presenza da Diu.

Da cheu anora capeschan ins era las missiuns popularas (Volksmission) e las scuntradas en tendas (Zeltmission) che vegnan adina puspei organisadas tras talas gruppas.

El novissim temps semuossan aunc ulteriuras activitads religiusas ch'ins sa era veser e metter en quest connex:

Il Moviment carismatic!

Era quei moviment ha siu origin ell'America dil nord ed ei da capir sco ina nova activitad enteifer il 'Moviment da Tschuncheismas', denton cun in radius d'acziun che tonscha senz'alter era viaden ellas cumionzas dallas baselgias ufficalas. Cerchels carismatics d'oraziun ein seformai e seformeschan era enteifer la Baselia catolica. Il num 'carisma' ei in plaid biblic e manegia ils duns persunals da Diu che valan sco enzenna d'ina veta en cumionza cun Diu e per il salit dil concarstgaun. Cun il num «carismatic» vul ins demussar en quellas gruppas ch'ins sedifferenzieschi sapientivamein dil Moviment da Tschuncheismas. Las activitads da quellas gruppas carismatics stattan en unitad cun las basel-

gias ufficialas, gie vegnan schizun promovidas da leu anora. Aschia ha giu liug igl onn 1975 in survetsch divin 'carismatic' el dom da s. Pieder a Roma, a caschun dil congress mundial dils Carismatics catolics.

(Cuntuaziun suonda)